

סוגיות משפטיות לגבי המצור על רצועת עזה בעת מלחמה

פרופסור אבי בל

16.10.2023

בעקבות הפלישה שביצעו חמאס וארגוני טרור פלסטיניים אחרים לישראל ביום 7 באוקטובר 2023, שבמסגרתה ארגוני הטרור הללו ביצעו זוועות מחרידות, למעלה מאלף מעשי רצח, כמו גם מעשי אונס, חטיפת אזרחים וברוטליות סדיסטיות, ממשלת ישראל הכריזה מלחמה על חמאס, בהיותו ארגון הטרור השולט בעזה והנושא באחריות העיקרית לטבח ולפשעי השביעי באוקטובר.

במשך שנים רבות, וחרף שליטתם של ארגוני טרור פלסטיניים ברצועת עזה, מדינת ישראל סיפקה לתושבי הרצועה גישה לשירותי בריאות ואף לשוק העבודה בישראל, בנוסף לאספקה כללית יותר של מזון, מים, חשמל וציוד חיוני נוסף לשטח האויב. ביום 7 באוקטובר 2023, ישראל הפסיקה את אספקת החשמל לרצועת עזה.¹

כמו כן, במשך שנים רבות ישראל התירה ואף סייעה לגורמי צד שלישי לספק כספים וסחורות לרצועת עזה דרך כמה מעברים יבשתיים.² גורמים אלה כוללים שורה ארוכה של מדינות – ממדינות אויב כגון קטאר ועד למדינות ידידותיות יותר באירופה – שורה של ארגונים בינלאומיים העוינים את ישראל ברובם, ומגוון של עמותות ללא כוונת רווח, אשר רובן מכנות את עצמן כמי שתומכות בזכויות אדם, וכולן עוינות את ישראל.

בשנת 2007, זמן קצר לאחר השתלטותו האלימה של חמאס על רצועת עזה, ישראל הכריזה על סגר ימי של רצועת עזה,³ ואכפה אותו מאז אותו יום.

ביום 9 באוקטובר 2023, שר הביטחון של ישראל הטיל חרם כולל על אספקה ישראלית לרצועת עזה, כולל מניעת הספקת החשמל, המזון, הדלק והמים מצידה של ישראל. השר תיאר את הפעולה בעברית כ"מצור מוחלט".⁴

1 "Israel Cuts Electricity Supply to Gaza." The Times of Israel, 7 Oct. 2023, www.timesofisrael.com/liveblog_entry/israel-cuts-electricity-supply-to-gaza/.

2 "Qatar Raises Annual Aid to Gaza to \$360 Million." The Times of Israel 31 January 2021, <https://www.timesofisrael.com/qatar-raises-annual-aid-to-gaza-to-360-million>

3 Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Gaza Strip." *Encyclopedia Britannica*, 17 Oct. 2023, <https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip>. Accessed 17 October 2023.

4 "Israeli Defense Minister Orders 'Complete Siege' of Gaza, as Hamas Threatens Hostages", CNN, 9 October 2021" <https://edition.cnn.com/2023/10/09/middleeast/israel-gaza-hamas-fighting-monday-intl-hnk/index.html>

ביום 15 באוקטובר 2023 ישראל השיבה את הספקת המים הישראלית לחלקה הדרומי של רצועת עזה.⁵ על פי הדיווחים בכלי התקשורת, מצרים מבקשת לשלוח מאות ואף אלפי משאיות הנושאות סחורות לרצועת עזה, המתוארות על פי רוב כ"סיוע הומניטרי". על פי דיווחים סותרים, ישראל הסכימה או סירבה להצעה המצרית וארצות-הברית הפעילה או שלא הפעילה לחץ על ישראל להיכנע לעמדתה המדינית של מצרים.

כתוצאה מהבלבול שנוצר בעקבות ההתפתחויות, לא ברור אם אכן ישראל הטילה מצור בפועל. לישראל שמורה הזכות, תחת החוק הבינלאומי, להטיל מצור מלא, שהוא כיתור יבשתי של גזרת הלחימה ברצועת עזה. מאחר שלעזה יש גבולות יבשתיים עם שתי מדינות – ישראל ומצרים – מצור מוחלט פירושו שישאר תחסום את המעבר היבשתי ממצרים לרצועת עזה. עד לכתיבת שורות אלה, התקבלו דיווחים סותרים באשר לשאלה אם ישראל הכריזה על כוונה כזו. למעשה, גם לא ברור אם למצרים יש כוונה לפתוח את הגבול שלה עם עזה מצדה. בהתאם, לא ברור אם ישראל אמנם הטילה מצור.

אם כן, פעולותיה של ישראל מעוררות שלוש שאלות משפטיות נפרדות:

- א. האם חלה על ישראל חובה לספק סחורה מכל סוג שהוא לרצועת עזה בתקופת מלחמה?
- ב. האם חלה על ישראל חובה לסייע בהכנסת סחורות מכל סוג או פריטים הומניטריים לרצועת עזה, בפרט כאלה שמספק צד שלישי מסוים, ואם כן אלו סחורות ותחת אלו תנאים?
- ג. האם התשובות לשאלות הללו משתנות אם ישראל הטילה מצור על עזה והאם מתקיים מצור כזה כעת?

מזכר זה מתייחס לכל אחת מהסוגיות, כסדרן.

⁵ "Israel Resumes Water Supply to Southern Gaza after Heavy Pressure", Jerusalem Post, 15 October 2023 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-768469>

חובת ההספקה

ככלל, בהעדר חובה משפטית מיוחדת, מדינות אינן נדרשות לספק דבר לשטחי אויב. על כן, היות שלישראל אין חובה משפטית מיוחדת לתת הספקה לעזה (הסוגייה של סיוע הומניטרי תטופל בנפרד בהמשך), ישראל זכאית להפסיק כל הספקה ישראלית – מצעצועים ועד מים.

קיימת טענה של ישראל חובה משפטית מיוחדת לתת הספקה לעזה מכיוון שהיא תופסת את רצועת עזה בתפיסה לוחמתית. טענה זו – שלמרבה הפליאה מצאה תמיכה בעבר בקרב משפטנים ישראלים⁶ – נעדרת כל בסיס משפטי. ברי כי גם אם היו מתקיימים כל התנאים המקדימים האחרים לתפיסה לוחמתית (והם לא), ישראל לא שולטת באופן ממשי ברצועת עזה מאז שנת 2005, ושליטה כזו היא תנאי סף למעמד של תופס לוחמתי. ישראל תשיג שלטון ממשי ברצועת עזה רק באמצעות כיבוש צבאי ותפיסה מחדש של השטח באופן שיסלק את שלטון החמאס, ואפילו אז, דיני התפיסה הלוחמתית לא יחולו להלכה, שכן תנאי סף אחרים הנדרשים לכך לא מתקיימים בנדון.⁷ כמו כן, אין חולק כי ישראל לא רואה את עצמה כמי שתופסת בעזה תפיסה לוחמתית, ובית המשפט העליון הישראלי הסכים על כך.⁸

טענה אחרת היא שעל ישראל חלה חובה מיוחדת להעביר הספקה לעזה בגלל הניהול הישראלי של עזה בין השנים 1967-1994, והניהול המשותף עם הרשות הפלסטינית בין השנים 1994-2005. על פי טענה זו, ישראל נמצאת במעמד של תופסת תפיסה לוחמתית לשעבר, והיא משמרת חובות שלאחר התפיסה כלפי השטח התפוס, או שהיא פיתחה חובות אחרות מכוח גורמים אחרים מתחום המשפט הבינלאומי, המוסיפות לחול על אף סיום הממשל הישראלי. גם טענה זו – שאף היא למרבה הפליאה זכתה לתמיכה בעבר בקרב משפטנים ישראלים⁹ – נעדרת כל בסיס משפטי, סימוכין משפטיים או תקדים. היא עולה אך ורק בהקשר של רצועת עזה ואך ורק כדרישה נגד ישראל, ועל כן יש לדחות אותה כניסיון להמציא ולהטיל על ישראל חובות על-משפטיות.

6 דיןסטין, י. (2019). Human Rights and Belligerent Occupation. In *The International Law of Belligerent Occupation* (pp. 77-98). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108671477.004.

וראו בנבנישטי, ע. (2012). The Israeli Occupation of the West Bank and Gaza. In *The International Law of Occupation* (pp 259-304). Oxford University Press, Incorporated, Oxford. Available from: ProQuest Ebook Central. [15 October 2023].

7 Bell, A., & Shefi, D. (2010). The mythical post-2005 Israeli occupation of the Gaza Strip. *Israel Affairs*, 16(2), 268-296.

8 בג"ץ 9132/07 אלבסיוני ואח' נ' ראש הממשלה ואח'

9 גרוס, א. (2017). The Indeterminacy of Occupation: From Conceptualism to the Functional Approach. In *The Writing on the Wall: Rethinking the International Law of Occupation* (pp. 52-135). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316536308.003.

גרוס מבקש להתאים את הטענה שהעלה לראשונה במאמר מוקדם יותר לפני הנסיגה מעזה:

Ben-Naftali, O., Gross, A. M., & Michaeli, K. (2005). Illegal occupation: Framing the occupied Palestinian territory. *Berkeley Journal of International Law*, 23(3), 551.

וראו גם שני, י. (2009). The Law Applicable to Non-Occupied Gaza: A Comment on *Bassiouni v. Prime Minister of Israel*. Hebrew University International Law Research Paper No. 13-09, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1350307>

החובה שלא לתת אספקה

למעשה, בעניינה של רצועת עזה על ישראל חלה **החובה המשפטית שלא לתת אספקה** לשטח נוכח שלטון החמאס בשטח. החלטה 1373 של מועצת הביטחון של האו"ם¹⁰ התקבלה מכוח הפרק השביעי של מגילת האו"ם, ועל כן היא מחייבת ולא רק בגדר המלצה, ועל פיה כלל המדינות החברות:

- א. "יאסרו על אזרחיהן או על כל אדם או ישות שבתוך שטחן להעמיד לרשות מי שמבצע או מבקש לבצע או לסייע או להשתתף בפעולות טרור, וכן לכל ישות שבבעלותם או בשליטתם, במישרין או בעקיפין בשמם או על פי הוראתם, כל סכום כסף, נכסים פיננסיים, או משאבים כלכליים או שירותים פיננסיים או שירותים רלבנטיים אחרים";
- ב. "יימנעו מלסייע בכל דרך שהיא, פעילה או סבילה, לישויות או לאנשים המעורבים בפעולות טרור";
- ג. "יסרבו להעניק מחסה למי שמממנים, מתכננים, תומכים או מבצעים פעולות טרור, ואף למי שנותנים להם מחסה"; וכן
- ד. "ימנעו ממי שמממנים, מתכננים, מקדמים או מבצעים פעולות טרור את האפשרות להשתמש בשטחים שבשליטתם למטרות אלה נגד מדינות אחרות או אזרחיהן".

נוכח שליטת החמאס ברצועת עזה ונוכח היסטוריית הרווח שלו מהכספים, הסחורות והשירותים הנכנסים לשטח, לרבות הסיוע ההומניטרי, ברור שכל הספקת סחורות תעניק לכל הפחות תמיכה עקיפה לפעילי טרור, בניגוד לחוק.

קיימת טענה שלפיה החובות המשפטיות שעל פי החלטה 1373 שלא לתת אספקה לחמאס ברצועת עזה לא חלות מאחר שישראל הסכימה בעבר גם לספק לחמאס סחורות ושירותים וגם לאפשר לאחרים לספק כספים, סחורות ושירותים. טענה זו שגויה, שכן החובות המצוינות בהחלטה הן בבחינת ארגה אומנס (erga omnes), ומחייבות את כולם ללא יוצא מן הכלל; ישראל לא יכולה לוותר עליהן בהתאם לשיקול דעתה. הפרות של החלטה 1373 שנעשו בעבר הן מצד ישראל והן מצד אחרים, אינן הופכות את התמיכה הנוכחית בחמאס לחוקית.

אחרים טוענים שהחלטה 1373 לא חלה על אספקה לאוכלוסייה האזרחית של עזה, גם אם צפוי שהחמאס ינתב אותה אליו. אולם, הלשון הפשוטה של ההחלטה אוסרת גם על סיוע עקיף.

החובה לסייע באספקת סחורות הומניטריות

בתקופות של סכסוך מזוין בין מדינות, על הצדדים לסכסוך חלה החובה לסייע בהספקת סוגים שונים של סיוע הומניטרי, ולהקל על הספקה של שירותי רפואה חיונית (כגון העברת הפצועים למרפאות) בכפוף לתנאים מסוימים. חובות אלה מפורטות בכמה אמנות, לרבות באמנת האג (1907)¹¹ ובאמנות ז'נבה השונות.¹² אולם בתנאי המלחמה הנוכחית, המקור החשוב ביותר לחובה זו הוא החוק הבינלאומי המנהגי. יש לציין כי חובות אלה אינן דורשות שהצדדים למלחמה יספקו בעצמם את הסיוע, ובעבר הסיוע ניתן על פי רוב על ידי צד שלישי, במיוחד על ידי עמותות ללא כוונת רווח.¹³

קיימת מחלוקת ארוכת שנים בקרב המשפטנים באשר לזהות הסחורה שנחשבת להומניטרית למטרת חובת הסיוע בהספקה כאמור.¹⁴ תרופות חיוניות ומזון בוודאי נמצאות ברשימה. יש מי שטוען לרשימה רחבה יותר הכוללת למשל בגדים לילדים ולאזרחים אחרים בעלי זכות הגנה מיוחדת, ורשימות מורחבות כאלה מופיעות בכמה אמנות.¹⁵ ספק אם חשמל הוא סחורה הומניטרית חיונית, אם כי יש מי שטוען שעל ישראל להכיר בחשמל כסחורה כזו. למרבה הפליאה, גם כאן חלק מהמשפטנים הישראליים תמכו בעבר בעמדה זו.¹⁶

במלחמה הנוכחית, מחלוקת אלה כלל לא רלבנטיות מאחר שהחובה לסייע בהספקת סחורות הומניטריות כפופה לזכותם של הצדדים לסכסוך למנוע הספקה במקרה של חשש סביר שההספקה תנותב לשימוש האויב.¹⁷ במלחמה הנוכחית, בהינתן שליטת החמאס בשטח, הניכוס שלו בעבר של סחורות הומניטריות והבזז הגלוי שלו לדיני המלחמה ולדרישות הומניות, קרוב לוודאי שכל סחורה או שירות הנכנסים לרצועת עזה ישכללו את המאמצים הכלכליים והצבאיים של האויב, ובמקרים רבים ישרתו באופן ישיר את הצרכים הצבאיים של חמאס. בהיעדר מנגנון אמין שיוודא שהסחורות מגיעות ליעדן – ומנגנון כזה לא ייתכן כל עוד חמאס שולט בשטח – על ישראל לא חלה כל חובה של סיוע בהספקה.

אכן, נוכח העובדה שהחובה שלא לתת הספקה לארגוני טרור חלה על כל המדינות בבחינת *erga omnes*, הדין הבינלאומי אוסר על ישראל לסייע אפילו בהספקה של סיוע הומניטרי לרצועת עזה, עד לסיומו של שלטון חמאס.

כמו כן, יש לציין כי חובת הסיוע ההומניטרי חלה על כל הצדדים לסכסוך. הניסיונות של חמאס למנוע מאזרחים עזתיים לברוח, כמו גם ניסיונותיו להשתמש באזרחי עזה כמגנים אנושיים והניסיונות הלא מוצהרים אך התכופים לשים ידו על הסחורות ההומניטריות ולהפנותם לצרכי הלחימה שלו, מפרים כולם את הדין הבינלאומי.

- 11 ראו Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. Sec. 2, Chap. 1, Art. 27. The Hague, 18 October 1907.
- 12 ראו Fourth Geneva Convention of 1949, articles 20, 23, 55, 59 and 81, First Additional Protocol articles 15, 70 and 71, Second Additional Protocol, articles 9 and 18.
- 13 Fourth Geneva Convention Article 23 and 39. See Stoffels, R. A. (2004). Legal regulation of humanitarian assistance in armed conflict: achievements and gaps. *International Review of the Red Cross*, 86(855), 515-546.
- 14 ראו Dinstein, Yoram. "THE RIGHT TO HUMANITARIAN ASSISTANCE." *Naval War College Review*, vol. 53, no. 4, 2000, pp. 77-91. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/44638892>. Accessed 17 Oct. 2023. See also Schwendimann, Felix. "The legal framework of humanitarian access in armed conflict." *International Review of the Red Cross* 93.884 (2011): (p.1003).
- 15 סעיף 23 של אמנת ז'נבה הרביעית מחילה חובה כזו, ו- Geneva Convention (IV) Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, Art. 23, Aug. 12 1949, 75 U.N.T.S. 287 החל את תחולתו בעשרים ואחת באוקטובר 1950, אולם ברור שאמנת ז'נבה הרביעית אינה חלה על הסכסוך עם ארגון החמאס ולא ברור אם חלק זה מרחיב את הרשימה המצומצמת המסורתית של סחורות הומניטריות במשפט המנהגי.
- 16 ראו Dinstein, Y. (2019). Human Rights and Belligerent Occupation. In *The International Law of Belligerent Occupation* (p. 278). See also Shany, Y. (2009). The Law Applicable to Non-Occupied Gaza: A Comment on *Bassiouni v. Prime Minister of Israel*
- 17 אמנת ז'נבה הרביעית, סעיף 23. ראו "Military Necessity", International Committee of the Red Cross Case Book: "צורך צבאי מנוגד על פי רוב לדרישות הומניטריות. על כן, מטרתו של הדין ההומניטרי הוא לאזן בין הצורך הצבאי והדרישות ההומניטריות". https://casebook.icrc.org/a_to_z/glossary/military-necessity

הטלת מצור בעת מלחמה היא כלי חוקי המוכר בדין הבינלאומי.¹⁸ מצור הוא כיתור האויב הכולל חסימה מוחלטת של ההספקה.¹⁹ לרצועת עזה גבולות עם ישראל ועם מצרים; ישראל מסוגלת להטיל מצור על השטח רק אם תחסום הספקה גם לאורך הגבול עם מצרים. על כן, לא ברור אם פעולות ישראל עד כה מעוררים את דיני המצור מלכתחילה.

מצור הוא כלי חוקי אלא אם כן הוא נועד להרעיב את האוכלוסייה האזרחית.²⁰ פעולותיה של ישראל נועדו באופן ברור למנוע הספקה מחמאס ומכוחות טרור אחרים ברצועה, על מנת לזרז את המשימה הצבאית שהיא הרס והשמדת החמאס ושחרורם של החטופים שבידי חמאס, ועל מנת להבטיח את ביטחונם ועילותם של כוחות הביטחון הישראליים בהשגת יעדים אלה.

קיימת טענה שלפיה יש להניח שישראל מתכוונת להרעיב את האוכלוסייה בעזה, נוכח דבריו של שר הביטחון הישראלי שהזכיר מזון כאחת הסחורות שישראל לא תספק לרצועה.²¹ טענות המייחסות מניעים זדוניים למתכננים צבאיים ישראלים בהתבסס על תוצאות אגביות, וכן טענות לרשותם המשוערת של מקבלי החלטות ישראלים וטענות הגוזרות מסקנות מצוטטות פוליטיים, במקרים רבים תוך הוצאה מהקשר, נפוצות בתעמולה האנטי-ישראלית אולם אין להם מקום בניתוח משפטי רציני.

קיימת טענה שלפיה מצור שלא נועד להרעיב את האוכלוסייה האזרחית, אולם עלול להוביל למניעת מזון מהאזרחים, אסור גם הוא.²² אלא שטענה זו לא מבוססת בדין הבינלאומי מאחר שהיא מנוגדת לנוהג צבאי ולדין המנהגי שהתגבש.²³ גם אם הטענה הייתה מבוססת היטב, אין כל סיבה להאמין שמצור על רצועת עזה יוביל לרעב, ואין טענה סבירה שלפיה פעולותיה של ישראל (שכלל לא ברור אם הן מצור) כבר גרמו לרעב. ברצועת עזה נמצאות כמויות גדולות של מזון ומים. יותר מ-90% מהספקת המים של עזה היא פנימית, ממאגר מים תת-קרקעי לאורך החוף ומהתפלה מקומית מהים התיכון. קשה יותר להשיג נתונים מדויקים לגבי אספקת המזון המקומית אולם הם לא מצביעים ולו על ראשיתו של רעב. בכל מקרה, ברור שתחת שליטת החמאס בעזה, הדרך האמינה היחידה להבטחת שלומם של אזרחי הרצועה היא פינויים המייד.

18 להכרה במצור ככלי לגיטימי בזמן מלחמה ראו (J. L. Briery The Law of Nation 287-286 (1953) וראו Sean Watts "Siege Law" Lieber Institute: West Point (4.3.22).

19 Siege. Oxford Reference. Retrieved 15 Oct. 2023, from <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100504971>.

20 האיסור על הרעבה הוא עניין של משפט מנהגי, המוזכר בהוראות אמנות כמו Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), Article 54. 8 June 1977.

בהקשר הזה, יש לזכור שכפי הזכור אמנת ז'נבה הרביעית אינה חלה על הסכסוך עם ארגון החמאס, אולם יש להניח שהאיסור על הרעבה הוא חלק מהמשפט המנהגי גם בסכסוך שאינו בינלאומי.

21 Israel/occupied Palestinian territory: UN experts deplore attacks on civilians, call for truce and urge international community to address roots causes of violence." Office of High Commissioner for Human Rights, 12 October 2023, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/10/israeloccupied-palestinian-territory-un-experts-deplore-attacks-civilians>

22 It takes Two: The protection of civilians during sieges under the IHL prohibition against starvation and the right to food. Opinio Juris. (2022, January 12). <https://opiniojuris.org/2021/12/20/it-takes-two-the-ihl-protection-of-civilians-during-sieges-under-the-prohibition-against-starvation-and-the-right-to-food/>. See also Akande, D., & Gillard, E. C. (2019). Conflict-induced food insecurity and the war crime of starvation of civilians as a method of warfare: The underlying rules of international humanitarian law. *Journal of international criminal justice*, 17(4), 753-779.

23 Corn, G. and Watts, S. (2023). "Israel-Hamas 2023 Symposium– Siege Law and Military Necessity." *Articles of War*. Lieber Institute, West Point. <https://lieber.westpoint.edu/siege-law-military-necessity/#:~:text=Geoffrey%20S.%20Corn%20is%20the,Gemunder%20Center%20for%20Defense%20%26%20Strategy>.

"הפרשנות לחוק שהוא אסור באופן קטגורי גם על הרעבת אזרחים מקרית תיצור חריג שבולע את הכלל, שיהפוך את המצור כפי שאנו מכירים אותו מההיסטוריה לבלתי אפשרי". Thomas Wheatley, "Why Israel's siege of Gaza is legal under international law", USA Today, 14 October 2023.

מכיוון שמצור הוא פעולה צבאית, חלים עליו דיני המלחמה הרגילים, לרבות צורך צבאי, עיקרון ההבחנה ועיקרון המידתיות. יש לחזור ולהזכיר שעדיין לא ברור אם ישראל אכן מטילה מצור.

הטלת מצור על רצועת עזה ללא ספק עומדת בקריטריון של צורך צבאי,²⁴ מאחר שהוא יגביר ויסייע ליעדי המלחמה של ישראל: הבסתה של תנועת הטרור חמאס שמנסה לבצע רצח עם, ושולטת ברצועת עזה.

מכיוון שמצור הוא מבצע צבאי חוקי, לישראל מותר לעשות שימוש בכוח על מנת לאכוף אותו. פירושו של דבר הוא שישראל רשאית לחסום בכוח את המאמצים מצד מצרים או מצד כל גורם אחר להפרת המצור ולמתן אספקה לרצועת עזה, גם אם אותו גורם טוען שהסחורות הן הומניטריות או לא מזיקות. על פי דיווחים תקשורתיים, בכיר לשעבר במחלקה המשפטית הבינלאומית הישראלית רמז לכך שלישראל לא תהיה הזכות לעשות שימוש בכוח נגד משאיות מצריות שינסו להיכנס לרצועת עזה. אם אמנם כך אמר, הוא טעה.²⁵

אם מתקיים מצור במובן החוקי של מבצע צבאי, על ישראל להתאים את תנאיו אם וכאשר הנזק האגבי לאז או לאזרחים או למטרות בעלי זכות הגנה הופך בבירור למופרז ביחס לצורך הצבאי. בהינתן הצורך הצבאי המשמעותי הצומח מהמשימה בדבר השמדת ארגון הטרור האנטישמי והסדיסטי המנהל את רצועת עזה והניסיון למנוע ממנו שטח שמתוכו הוא יכול לפעול, קשה לחזות את היווצרותם הסבירה של תנאים שידרשו מישראל להפסיק מצור. כפי שצוין, הדרך הטובה ביותר להקל על הצרכים ההומניטריים ברצועת עזה כל עוד שולט בה החמאס היא שחרור החטופים והפינוי המלא של האזרחים מהשטח.

Watts, S. (2019). Humanitarian logic and the law of siege: A study of the Oxford Guidance on relief actions. *International Law Studies*, 95, 1-48. 24

Water, electricity and temporary evacuation from Gaza? Legal Aspects”, YNet, Dr. Liron Libman, 13 October 23”. 25